

Elinvoimaa Lapuan kylille

Kyläohjelman päivitys 2004

Taustaa

Lapuan kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 14.5.2001, että kylien elinvoimaisuuden turvaamiseksi kuntaan laaditaan kylien kehittämisohjelma. Kaupunginhallituksen tehtävään nimeämän toimikunnan raportti luovutettiin kaupunginhallitukselle 14.1.2002. Toimikunnan tekemästä työstä ja ohjelman sisällöstä annettiin selvitys myös kaupunginvaltuustolle 28.1.2002. Toimikunta totesi ohjelmassa, että vaikka syntynyt raportti oli kyseisen toimikunnan työn tulos ja pääteipiste, on kylien ja koko kunnan kehittäminen jatkuva prosessi.

Valtuutettu Asko Peltola teki 17.11.2003 ponsiesityksen kehittämisohjelman päivittämiseksi ja haja-asutusalueiden tonttitarjonnan selvittämiseksi. Kaupunginhallitus asetti tämän esityksen pohjalta toimikunnan, jonka puheenjohtajaksi valittiin Asko Peltola ja jäseniksi kaupungingeodeetti Mikko Alin ja yhteyspäällikkö Mervi Mikkola. Tämä raportti on em. vuonna 2002 tehdyn kylien kehittämisohjelman päivitys. Sen sisältöön on pyydetty kommentteja ja näkemyksiä myös lapualaisten kylien edustajilta. Haja-asutusalueiden tonttitarjonnan kehittämiseksi on puolestaan suunniteltu oma hankkeensa, joka toteutetaan lapualaisissa kylissä kesällä 2004.

Maaseutu ja kylät muuttuvassa yhteiskunnassa

Suomi on muuttunut nopeasti, muutamassa vuosikymmenessä, maatalousyhteiskunnasta palvelu- ja informaatioyhteiskunnaksi. Maaseudulla väestömäärä kasvoi vielä parikymmentä vuotta sotien jälkeen, mutta on sen jälkeen laskenut enemmän tai vähemmän tasaisesti. Ns. suuren muuton aikana 1960-luvun lopulla varsinkin syrjäisiltä seuduilta lähti paljon väestöä etelän kasvukeskuksiin ja Ruotsiin. Seuraavina vuosikymmeninä väestöpako tasaantui hieman, mutta suunta pysyi samana. 1990-luvun taloudellisen laman ja sitä seuranneen kasvukauden seurauksena muuttovauhti maaseudulta työtä tarjoaviin kasvukeskuksiin kiihtyi uudelleen, mitä osaltaan vahvistivat maatalouden toimintaympäristössä EU-jäsenyyden seurauksena tapahtuneet suuret muutokset. Nykyään maaseudulla asuu enää alle viidennes suomalaisista.

Toisen maailmansodan jälkeiset vuosikymmenet olivat koko maassa vahvan kasvun ja rakentamisen aikaa. Myös maaseutukyliin saatiin 1950- ja 1960- luvuilla paljon uusia peruspalveluita: kouluja, kauppoja, posteja, yhdistystaloja. Rakentamistahti hiljeni 1970- ja 1980-luvuilla, mutta palvelut pysyivät suuressa osin maata entisellään tai jopa parantuivat sisällöltään. Vasta 1990-luvun lama ja siitä alkanut kuntatalouden heikkeneminen on pakottanut arvioimaan uudelleen sekä maaseudun että koko yhteiskunnan kykyä ylläpitää aiempina vuosikymmeninä luotuja rakenteita.

Tällä hetkellä suomalaisella maaseudulla ja erityisesti pienillä ja syrjäisillä maaseutukunnilla on monia, osin ylivoimaiseltakin tuntuvia haasteita. Väestö haja-asutusalueilla vähentyy ja ikääntyy. Muuttovirta vie keskuksiin varsinkin nuoria ja koulutettuja ihmisiä. Väestörakenne vinoutuu, ja nykyistenkin palveluiden ylläpito käy vaikeaksi. Monet suomalaiset, jopa osa maaseudun asukkaista, näkevät maaseudun harmaantuvana ja kuihtuvana.

Toisenlaisiakin kehityssuuntia on havaittu viime vuosina. Tutkimusten mukaan kaupungeissa asuu suuri joukko ihmisiä, jotka ovat valmiita joko muuttamaan kokonaan maalle tai ainakin asumaan siellä huomattavan osan vuodesta. Maaseudulle vetäviä tekijöitä ovat luonnonläheisyys, asumisen väljyys ja rauhallinen elinympäristö. Suurista keskuksista väestöä pois työntävät mm. sosiaaliset ongelmat, rikokset, turvattomuus, tungos ja saasteet. Maaseudulla on monia lupaavia mahdollisuuksia, jotka tulisi osata hyödyntää täysimääräisesti.

Maaseudun on vaikea sopeutua nopeasti

Monelle maaseudun asukkaalle on ollut vaikeaa tai jopa mahdotonta sopeutua yhteiskunnan viime vuosien kiihkeään muutosvauhtiin. Perusluonteeltaan hidasliikkeisessä ympäristössä on tapahtunut liian paljon ja liian nopeasti. Usealle ihmiselle on syntynyt tunne, että maaseudun tärkeät voimavarat valuvat taajamiin. Voimia on kulunut taisteluun olemassa olevasta, ja jaksaminen on ollut koetuksella. Kehittämiseen ja uusien ajatusten hakemiseen ei ole jäänyt riittävästi energiaa, vaikka siihen olisi kipeä tarve, sillä vastuuta maaseudun tulevaisuudesta on säilytetty yhä enemmän sen asukkaiden omiin käsiin. Maaseudun tulevan kehityksen kannalta on tärkeää, että haja-asutusalueilla ja kylissä asuville annetaan aikaa sopeutua ja myös tuetaan heitä meneillään olevassa nopeassa muutoksessa.

Maaseudun asema ja tulevaisuudenkuvat vaihtelevat maan eri osissa ja alueilla. Maaseudun kunnat jaetaan yleisesti kolmeen ryhmään. Tämän luokittelun pohjalta tarkasteltuna vahvimmassa asemassa ovat **kaupunkien läheiset maaseutualueet**, joiden elinkeinorakenne on monipuolinen ja jotka tarjoavat viihtyisän asuinympäristön taajamissa työssäkäyville. **Ydinmaaseudulla** maa- ja metsätaloudella on merkittävä rooli, mutta se tarvitsee myös uusia elinkeinolähteitä pärjätäkseen. Hankalin tilanne on **harvaan asutulla maaseudulla**, jossa pitkät etäisyydet ja toimeentulolähteiden niukkuus kaventavat elinmahdollisuuksia. Lapua on kuntana luokiteltu **ydinmaaseuduksi**, mutta monissa osissa kuntaa on myös kaupunkien läheisten maaseutualueiden piirteitä.

Kylästä on monia määritelmiä

Maaseudun perusyhteisö on kylä. Sille ei kuitenkaan ole olemassa yksiselitteistä määrittelyä. Kylä voidaan tulkita rajatulla maantieteellisellä alueella sijaitseväksi ihmisten yhteenliittymäksi, jonka rajat muodostuvat esimerkiksi maarekisterin, koulupiirin, äänestysalueen, kinkeripiirin, metsän, vesistön tai jonkin muun erottavan tekijän perusteella. Käytettävä rajaus riippuu kulloisestakin asiayhteydestä. Kylä voi myös sijaita kahden tai useammankin kunnan alueella.

Kylään voi kuulua kymmeniä tai satoja asukkaita. Kylässä voi asua vakinaisesti olematta silti "kyläläinen" sanan perinteisessä merkityksessä. Vastaavasti muualla asuva ja kirjoilla oleva voi ainakin juuriltaan kokea olevansa tietyn kylän asukas. Kun kylässä asuu taustaltaan ja ammatiltaan yhä erilaisempia asukkaita, kylän kehittämistavoitteetkaan eivät ole enää yhtä selviä ja yhteisiä kuin aiemmin. Oman ryhmänsä muodostavat vielä sellaiset "kyläläiset", jotka eivät varsinaisesti kuulu mihinkään kylään, mutta eivät silti asu kaupungin (ydin)keskustassa. Monet uudet asuinalueet muodostavat tällaisia ihmisten yhteenliittymiä.

Joissain yhteyksissä kylä on kuvattu välittömässä vuorovaikutuksessa olevien ihmisten yhteenliittymäksi. Kyläläisten välinen yhteydenpito on kuitenkin merkittävästi muuttunut muutamassa vuosikymmenessä. Kyläily naapurissa ilman kutsua on käymässä harvinaiseksi, ja monen kyläläisen

ystäväpiiri on parantuneiden yhteyksien ansiosta laajentunut kylän perinteisten rajojen ulkopuolelle. Niinpä välimatkoihin perustuva kylän määrittely, "puoli tuntia kotoa", ei sekään riitä kuvaamaan kylää nykyisten liikkumismahdollisuuksien aikana.

Käytettiin kylästä millaista määritelmää hyvänsä, kylälle on kuitenkin tyypillistä, että se ei ole syntynyt hetkessä. Kylällä on yleensä pitkät perinteet ja historia, usein myös yhteenkuuluvuutta osoittava "kylähenki". Toisaalta juuri tämä yhteisiin kokemuksiin perustuva menneisyys hidastaa osaltaan kylän mahdollisuuksia muuttua ympäröivän yhteiskunnan tahdissa.

Lapualla on parikymmentä kylää

Kylää on siis vaikea määritellä aukottomasti tai yksiselitteisesti. Kylistä on kuitenkin olemassa jonkinlaisia ryhmittelyjä. Esimerkiksi tilastokeskus ylläpitää alueluokitusta, jonka pohjana ovat suuralueet, tilastoalueet ja peruskylät.

Tilastokeskuksen käyttämän jaotuksen mukaisesti **Lapuan suuralue** muodostuu **keskusalueesta**, jonka tilastoalueina ovat **keskusta** ja **ympäristö**, sekä **haja-asutusalueesta**. Tilastoalue **Ympäristö** jakautuu kolmeen **peruskylään** *Alajoki*, *Voitila* ja *Suokko*. Suuralue **haja-asutusalue** jakautuu puolestaan seitsemään tilastoalueeseen: *Tiistenjoki*, *Kauhajärvi*, *Hellanmaa*, *Ruha*, *Haapakoski*, *Hirvijoki* ja *Mustamaa*. Tilastoalue **Tiistenjoki** muodostuu peruskylästä *Tiistenjoki*, *Ylikylä* ja *Lakaluoma*. **Kauhajärven** tilastoalueeseen kuuluu peruskylä *Kauhajärvi*. Peruskylät *Hellanmaa*, *Alahella* ja *Ylihella* muodostavat **Hellanmaan** tilastoalueen. **Ruhan** tilastoalueen muodostavat peruskylät *Ruha*, *Alanurmo* ja *Prepula*. Peruskylät *Haapakoski* ja *Männikkö* muodostavat **Haapakosken** tilastoalueen. **Hirvijoen** tilastoalueen muodostavat peruskylät *Hirvijoki* ja *Hyyppä*. **Mustamaan** tilastoalueeseen kuuluu *Mustamaan* peruskylä (Liite 1: Lapuan yleiskaava, osa-aluejako).

Yllä kuvatun jaottelun mukaisesti Lapualla on 18 kylää. Samalla luokittelu vahvistaa jo edellä todetun asian: kylän määrittely ei ole yksiselitteistä. Tilastokeskuksen luettelosta puuttuu sellaistenkin alueiden nimiä, joita Lapualla on perinteisesti nimitetty kyliksi, esimerkiksi *Karhunmäki*, *Länsikylä*, *Rautakorpi* ja *Tamppari*. Tilastokeskuksen luokittelu kattaa kuitenkin koko Lapuan, niin keskustan kuin haja-asutusalueetkin. On syytä tähdentää, että kun Lapualla tarkastellaan "kylä" tai "kyläkehittämistä", tarkoituksena on viitata kaikkiin keskustajaman ulkopuolella asuviin lapualaisiin.

Kylät osana kaupungin kehittämistä

Kylät ovat tärkeä osa Lapuan kaupunkia. Tilastokeskuksen käyttämän jaottelun mukaan lapualaisista asuu **keskusalueella** 8 725 henkeä eli **62,3 %** väestöstä. Vastaavasti **haja-asutusalueella** asuu 5 251 henkeä (**37,5 %**). Tuorein tilasto (31.12.2003) lapualaisten asuinpaikasta on liitteessä 2.

Valtakunnan tasolla haetaan jatkuvasti ratkaisuja, joilla syrjäisten ja harvaan asuttujen seutujen elinvoimaisuus kyetään järkevästi turvaamaan. Sama ilmiö toistuu maaseutukunnissa. Lapuallakin on perusteltua pohtia, pitääkö kylä- tai haja-asutusalueiden kohtelun poiketa muusta kunnallisesta päätöksenteosta. Onko olemassa erityisiä syitä, joiden perusteella kuntalaisen asuminen muualla kuin keskustajamassa saattaisi oikeuttaa erilaiseen kohteluun tai politiikkaan? Eräs tällainen peruste voisi olla esimerkiksi palveluiden saatavuus, missä kuntalaiset joskus ovat eriarvoisia – toki

usein muillakin perusteilla kuin yksin asuinpaikastaan johtuen. Kyliltä tai kyläläisiltä edellytetään niin ikään joissain asioissa enemmän omaa aktiivisuutta kuin keskustassa asuvilta. Esimerkiksi kehittämis- tai rakentamishankkeiden toteuttamiseen vaaditaan usein kyläläisten omaa panosta, kun keskustassa vastaava toimenpide hoidetaan "kunnan työnä".

Kaupungin keskustaajaman ulkopuolella asuvat ihmiset ovat tasavertaisia kuntalaisia veronmaksajina, mutta palveluiden saatavuus ei ole – eikä aina voikaan olla – samalla tasolla kuin keskustaajamassa. Kunnan perustehtävä palveluiden tarjoajana ja kuntalaisten hyvinvoinnin ylläpitäjänä edellyttää kuitenkin myös keskuksen ulkopuolella asuvien ihmisten tarpeiden ja toiveiden tasavertaista huomioonottamista.

Lautakuntien näkemyksiä kylien kehittämisestä (2002)

Lapuan ensimmäiseen kyläohjelmaan (2002) liittyi taustakysely, jolla kartoitettiin lautakuntien näkemyksiä kylien kehittämisestä. Kyselyyn osallistuivat sivistys-, vapaa-ajan-, ympäristö- ja maaseutulautakunnat sekä tekninen lautakunta ja perusturvakeskus. Lautakunnilta tiedusteltiin, minkälaisia kyliä koskevia asioita ne käsittelevät, miten ne huomioivat kylät päätöksenteossaan ja millaisiksi ne arvioivat omat vaikutusmahdollisuutensa kylien elinvoimaisuuden ylläpitämisessä. Lautakuntien kannanotot löytyvät vuoden 2002 kyläohjelmasta.

Vuoden 2002 kyselyn perusteella lautakunnat kokivat itsellään olevan vaikutusmahdollisuuksia kylien elinvoimaisuuden ylläpitämiseen ja parantamiseen. Tällaisia keinoja ovat mm. lupien joutuisa käsittely, yhdistystoiminnan tukeminen ja asiakkaat kokonaisvaltaisesti huomioiva päätöksenteko. Lautakuntien kommentoissa korostui myös toive, että **kylät olisivat nykyistä aktiivisempia tuomaan puutteita päättäjien tietoon**. Kylien kehittämisen nähtiin lähtevän ennen kaikkea kylistä itsestään.

Hanketoiminnan antamat mahdollisuudet

EU-jäsenyyden seurauksena kasvanut hanketoiminta on tuonut aktiivisille kylille uusia kehittämismahdollisuuksia. Lapualaisille kylille merkittävimmät hankekokonaisuudet ovat Härmänmaan yleiset kehittämishankkeet, Neliapila-kylähanke ja toimintaryhmä Aisapari ry:n kautta toteutettava LEADER+ -ohjelma.

Seutukunnan **yleisistä kehittämishankkeista** vain pieni osa kohdistuu kylien kehittämiseen tai kylissä asuviin ihmisiin. Joissakin tapauksissa osallistuminen hankkeisiin on myös hankalampaa kyläläisille kuin keskustassa asuville.

Neliapila-hanke (01.09.2000–31.03.2004) ja **Neliapila II** -hanke (1.1.2004–28.2.2006) toteuttavat Härmänmaan seutukunnassa Eteläpohjalainen kyläohjelma -teemaohjelmaa. Tavoitteita ja niihin liittyviä toimenpiteitä toteutetaan kylien omien toiveiden mukaisesti, yhdessä kyläläisten kanssa. Kylien kehittäminen tapahtuu pääasiassa **kyläsuunnitelmien** kautta. Hankkeeseen kytkeytyvät kiinteästi kylien toteuttamat investoinnit. Rekisteröityjen kyläyhdistysten on mahdollisuus saada kylätoimintaa tukeville, kyläsuunnitelmiin perustuville investointihankkeilleen rahoitusta hankkeen kautta. Näissä hankkeissa kunnan rahoitusosuuden tulee olla vähintään 30 %. Tällaisia hankkeita ovat olleet Männikön koulun valaistu leikkikenttä, Hellanmaan muistomerkkipuisto, hiihto- ja luontoreitti sekä Hellanmaan metsästysmajan korjaus, Hirvijoen pururadan kunnostus ja nuorisoseurantaloon korjaus, Prepulan ulkoilureitti ja kota sekä Kasvun Kylien

Kehittämisyhdistyksen (KKK) leikkikentän rakentaminen. Neliapila-hankkeen kautta toteutettujen lapualaisten kyläinvestointien kuntarahaosuus on ollut yhteensä 72 633,94 euroa. Osa kylissä esiin nousseista ideoista jää kuitenkin toteutumatta sen vuoksi, ettei kylästä pystytä löytämään riittävää määrää talkootyöstä kiinnostuneita aktiiveja tietyn hankkeen toteuttamiseksi.

Härmänmaan ja Järviselän yhteinen kehittämisyhdistys **Aisapari ry** toteuttaa toiminta-alueellaan EU:n **LEADER+** -ohjelmaa. LEADER+ on maaseudun kehittämissuunnitelma, jossa aloite on maaseudun ihmisillä. Päätöksenteosta vastaa hallitus, jossa on edustajia alueen eri osista. Aisapari toteuttaa **kehittämissuunnitelmaansa** erilaisilla hankkeilla, jotka saavat rahoitusta LEADER+ -ohjelman kautta. Hankkeita voivat esittää ja toteuttaa kaikki alueen asukkaat, yritykset, yhdistykset, yhteisöt sekä näiden yhteistyöverkostot. Lapualla on Aisaparin toiminnan aikana vuodesta 2001 alkaen toteutettu useita LEADER+ -hankkeita, joista osa on kohdistunut myös kyliin.

Härmänmaan seutukunnan hankeluettelo päivitetään kesän 2004 aikana.

Kyläläisten omat mahdollisuudet vaikuttaa kyliensä kehittämiseen

Ensimmäiseen kyläohjelmaan (2002) liittyen järjestettiin **lapualaiskylien yhteistilaisuus**, jossa keskusteltiin laajasti sekä kaupungin vastuusta että kyläläisten mahdollisuuksista vaikuttaa tulevaisuuteensa ja kotikyliensä kehitykseen. Syksyllä 2003 järjestettiin uusi kylien tapaaminen, jossa Etelä-Pohjanmaan kyläasiamies Juha Pohjonen arvioi kulunutta hankekautta Härmänmaan seutukunnan osalta ja esitti uuden kyläohjelman toimintakehykset. Neliapila-hankkeen projektipäällikkö Liisa Kortetmaa-Nurmi esitteli rahoitusta hakevan uuden Neliapila II -hankkeen sisältöluonnoksen. Kyläohjelman päivitystä keväällä 2004 tehtäessä kyliltä pyydettiin lausuntoja työryhmän tekemään luonnokseen, ja nämä kommentit on otettu huomioon tässä raportissa.

Vuoden 2002 ohjelmaa varten järjestetyssä tilaisuudessa nousivat esille mm. kylien yritystoiminta ja teollisuustontit sekä hyväkuntoisten teiden ja tietoliikenneyhteyksien merkitys. Kahdessa vuodessa tilanne Lapualla on parantunut muutamien teiden kunnostuksen ja lähes kaikkialle kunnan alueelle ulotettujen laajakaistayhteyksien ansiosta. Kylien ideoita toivottiin toteutettavan mm. EU-rahoituksen turvin. Eräs esimerkki oli kylien autiotalojen ja -tilojen kartoittaminen myyntiä ja/tai vuokrausta varten, mikä sittemmin toteutui "Punaiset tuvat" -hankkeen myötä. Myös kylien yhteisesitettä ja yhteisiä www-sivuja osana Lapuan omia sivustoja pidettiin tärkeinä lisäämään yleistä tietoisuutta ja kysyntää kylien tarjonnasta. Aktiivisten kylien osalta www-sivuja onkin päivitetty kuluneen kahden vuoden aikana, mutta kaikista kylistä ei ole vielä saatu päivitettyjä tietoja.

Vuoden 2002 ohjelman laatimisen taustalla oli Lapualla pitkään käyty koulukeskustelu, minkä vuoksi kouluasiat korostuivat myös itse ohjelmassa. Peruskoulun ala-asteen koettiin tuolloin – ja koettaneen edelleen – olevan yksi kylän tärkeimmistä peruspalveluista. Myös vapaa-aikatarjonnan kylille toivottiin monipuolistuvan. Kouluja koskeva toive ei kaikkien kylien osalta toteutunut, sillä elokuussa 2004 neljä ala-astetta lopettaa toimintansa. Päätöksen yhteydessä on kuitenkin sovittu neuvoteltavan siitä, miten kyläläisten mahdollisuudet käyttää entistä kouluaan esimerkiksi harrastustoiminnassa turvataan. Kaupunginhallituksen asettama työryhmä pohtii asiaa keväällä 2004.

Kyläkeskusteluissa on todettu, että kehitys on kiinni myös kyläläisistä itsestään. Aktiivisuus kylissä on aaltomaista: joskus ovat kärjessä tietyt kylät, toisinaan jotkut muut. Uhat – kuten pelko koulun sulkemisesta – saattavat nostattaa yhteishenkeä, mutta ne voivat myös kuluttaa ja lamauttaa

yhteistoimintaa sekä heikentää naapurikylien suhteita toisiinsa, varsinkin, jos uhkakuvat toteutuvat yrittämisestä huolimatta. Kyläläiset pitävätkin tärkeänä, että heillä on mahdollisuus keskustella kunnallispäättäjien kanssa säännöllisesti.

Kyläohjelman 2002 toimenpide-ehdotukset ja niiden toteutuminen

Vuonna 2002 koostetussa kylien kehittämissuunnitelmassa on listattu useita ehdotuksia lapualaisten kylien kehittämiseen tähtäävistä toimenpiteistä. Alle on kirjattu nämä vuonna 2002 tehdyt esitykset sekä tarkasteltu niiden eteenpäinmenoa kuluneen kahden vuoden aikana.

* **Avoin tiedonvälitys** on tärkeää kaikessa kehittämisessä. Se tarkoittaa sekä kunnassa käsiteltävien asioiden saattamista kuntalaisten tietoon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa että mahdollisuutta antaa palautetta monella eri tavalla. Kaupungin tiedotusta on parannettava tuomalla ajantasaista tietoa kokouksissa käsiteltävistä asioista ja pöytäkirjoista myös www-sivuille. Tällä hetkellä sivut ovat vanhentuneet, eikä päätöksenteosta ole juuri mitään tietoja. Varsinkin nuoret ja muualla asuvat luovat tätä kautta kuvaa kaupungistamme ja sen kehittämistavoista ja vetovoimaisuudesta. Avoin tiedonvälitys mahdollistaa myös paremman yhteydenpidon kuntalaisten ja viranhaltijoiden/luottamushenkilöiden välillä. Asuinpaikasta riippumatta Lapuan asioista kiinnostuneet pystyisivät saamaan tietoa kaupungin ajankohtaisista asioista ja antamaan palautetta päättäjille.

KH 26.8.2002 §3: ”Tiedotuksen parantamiseen liittyen kaupungin uudistetut kotisivut on tarkoitus julkaista aivan lähiaikoina. Tarkoitus on, että ainakin toimielinten pöytäkirjat ovat julkisilta osin nähtävissä kotisivuilla.”

Kaupungin www-sivuja uusittiin vuosien 2002–2003 aikana. Loppuvuonna 2003 kaupunki tilasi Itest Oy:ltä kuntien internet-sivujen käyttäjätutkimuksen. Tutkimuksessa Lapua menestyi muihin tutkimukseen osallistuneiden kuntien joukossa keskinkertaisesti. Käyttäjätutkimuksesta saadun palautteen pohjalta www-sivuja on uusittu/korjattu edelleen. Nyt kaupunginvaltuuston ja -hallituksen pöytäkirjat ovat nähtävissä nettisivuilla, yritysluettelo ja karttasivut on uusittu, linkityksiä on parannettu ja ulkoasuun on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota.

* **Koulu** (ala-aste) on kylän tärkeimpiä rakennuksia. Sen menettäminen voi olla ylivoimainen isku kylän tulevaisuuden kannalta. Varsinkin nuoret ja lapsiperheet eivät hevin pysy kouluttomassa kylässä, puhumattakaan sinne muuttamisesta. Jos mitään muuta vaihtoehtoa ei ole näköpiirissä kuin koulun sulkeminen, on hyvissä ajoin selvitettävä, voidaanko tehdä muita toimenpiteitä koulurakennuksen hyödyntämiseksi ja kylän elinvoiman turvaamiseksi. Valtuuston peräämä kokonaisvaltainen tarkastelu edellyttää, että ala-asteiden lukumäärää pohdittaessa otetaan huomioon **muutakin tekijöitä kuin yksistään oppilaiden lukumäärä**. Tällaisia tekijöitä ovat koulun merkitys kylälle, etäisyys muille ala-asteille, koulukiinteistön kunto, mahdollisuudet koulurakennuksen ”uusiokäyttöön” jne. Joskus on perusteltua kuljettaa oppilaita myös keskustajamasta kyläkouluihin, jos kuljetettavan oppilaan vanhemmat katsovat sen lapsensa kannalta paremmaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi ratkaisuksi. Kouluja tulee rohkaista **erikoistumaan** esimerkiksi taide-, liikunta- tai harrastustoimintaan. Myös koulujen tilojen käyttöastetta on pyrittävä nostamaan niin, että koulurakennukset olisivat mahdollisimman suuressa käytössä ympärivuotisesti.

Kaupunginvaltuusto on 28.4.2003 §12 päättänyt, että Hirvijoen, Hyypän, Prepulan ja Ylikylän koulut lakkautetaan 1.8.2004 pienen oppilasmäärän vuoksi. Kaupunginhallituksen asettama työryhmä pohtii koulurakennusten käyttömahdollisuuksia.

* Erityisen merkittäviä kylien tulevaisuudelle ovat yhteydet ”ulkomaailmaan”. Jokaiselle lapualaiselle kylälle on turvattava ajanmukaiset **tie- ja tietoliikenneyhteydet**. Varsinkin tietoliikennemahdollisuudet vaikuttavat yhä useamman yrittäjän ja perheen asuinpaikan valintaan. Lapua voisi nousta kehittäjien eturintamaan huolehtimalla nopeista linjayhteyksistä tasapuolisesti kaikkiin kyläkeskuksiin keskustaajaman lisäksi.

Lapuan kaupunki ja Vaasan Läänin Puhelin Oy ovat sopineet laajakaistayhteyksien rakentamisesta koko kaupungin alueelle, mikä käytännössä merkitsee sitä, että laajakaistayhteys tulee jokaisen lapualaisen ulottuville (KV 9.12.2002 §5). Kaupunki on tukenut yhteyksien rakentamista 157 546 eurolla.

* **Kylien välistä yhteistyötä** tulee kehittää. Tätä yhteistyötä voi olla myös kuntarajan yli. Härmänmaan Neliapila-hanke voi osaltaan koota eri kyliä yhteen ja vahvistaa vuorovaikutusta. Myös **hanketoiminta** voi olla usean kylän yhteistä. Monessa kylässä tärkeintä ei kuitenkaan ole uuden rakentaminen, vaan tyytyväisiä oltaisiin jo siihenkin, jos nykyiset palvelut kyettäisiin ylläpitämään. Tätä ongelmaa hankkeilla ei valitettavasti yleensä pystytä ratkaisemaan. Joka tapauksessa hankkeilla aikaansaatavien parannusten tulisi johtaa pysyviin toimintamuutoksiin ja mahdollisimman usein myös elinkeinotoimintaan.

Hanketoimintaa yli kuntarajojen hyödynnetään mahdollisimman paljon kylien kehittämisessä; (KH 26.8.2002 § 3). Kasvun Kylien Kehittämisyhdistys on tehnyt Aisapari ry:lle maaliskuussa 2004 esityksen kylien palvelutarjonnan kartoittamishankkeen rahoittamiseksi. Asia on vireillä.

* Kylät elävät niin nopeiden muutosten puristuksessa, että toiminta on vaarassa joko lamaantua tai vaihtoehtoisesti kasaantua vain muutaman aktiivin harteille. Myös kyläläisten tietämys esimerkiksi hanketoiminnan tai kunnallisten palveluiden tarjoamista mahdollisuuksista vaihtelee paljon. Koko seutukunnan kylähankkeen vetäjä pystyy osaltaan auttamaan eteenpäin, mutta hän ei ole yksin lapualaisten kylien palveluksessa. Siksi Lapuan kaupungin organisaatiossa olisi hyvä olla henkilö tai henkilöitä, joiden vastuualueeseen kuuluu myös kylien kehittämistoiminta. Tällainen ”**kyläyhdyshenkilö**” toisi pitkäjänteisyyttä kylien kehittämiseen ja voisi osaltaan myös ”tuupata” toimintaa eteenpäin silloin, kun kyläläisten oma aktiivisuus uhkaa lamaantua. Kyläyhdyshenkilöltä voisi saada apua myös ideoiden koostamisessa hankkeiksi ja tietoa hankkeiden rahoitusmahdollisuuksista.

Kaupunginhallitus nimesi kokouksessaan 26.8.2002 §3 kyläyhdyshenkilöksi yhteyspäällikkö Mervi Mikkolan. Lähtökohtana pidetään kylien omatoimisuutta.

* Kyliä tulee **markkinoida** nykyistä tehokkaammin yritys- ja asuinympäristönä. Haja-asutusalueilta on tontteja niukasti tarjolla, eikä niitä ole joka kylältä edes etsitty aktiivisesti. Pienet ja keskisuuret yritykset ovat elintärkeitä etenkin haja-asutusalueilla: toimeentulovirta voidaan koota myös pienistä puroista. Kylien esittely kaupungin www-sivuilla on vähäistä, ja niitä koskeva tieto on osin vanhentunutta. Lapualaisten kylien tulee näkyä houkuttelevasti sekä kaupungin www-sivuilla että esitteissä. Aivan kuten Lapuan tapahtumia myös sen tarjoamia eri asuinmahdollisuuksia on tuotava esille monipuolisesti. Kaupungin tulee panostaa nykyistä enemmän myös osa-aikaisten asujien viihtyvyyden kehittämiseen. Monet näistä ”osa-aikalapualaisista” asuvat Lapualla ollessaan muualla kuin keskustaajamassa, ja osalla heistä on todennäköisesti kiinnostusta viettää Lapualla nykyistä

enemmän aikaa tai jopa muuttaa tänne pysyvästi. Kylien näkyvyyden parantamisen ongelmana on joskus myös **kyläläisten oma passiivisuus**: esimerkiksi www-sivuille on vaikea saada tietoja kylistä silloinkin, kun mahdollisuutta siihen tarjotaan.

KH 26.8.2002 § 3: ”Kylien markkinointi toteutetaan kaupungin yleisen markkinoinnin yhteydessä.” Lapua on järjestänyt osana kuntamarkkinointikampanjointiaan - Lapua – Perhekoon kaupunki - useita asunto- ja tonttipäiviä, joissa esillä on ollut koko kaupungin asunto- ja tonttitarjonta ja mm. hankkeen ”Punaiset Tuvat” kartoittamat vuokrattavat/myytävät asumattomat tilat/talot.

Kylien www-sivujen kehittämiseksi Neliapila-hanke on toistuvasti tarjonnut kaikille Lapuan kylille mahdollisuutta työstää tai uudistaa www-sivunsa Neliapila-hankkeen 100 %:n rahoituksella.

* Kaupungin keskustan liepeillä yritykset ovat näkyvästi esillä eri teollisuusalueiden opastauluissa. Myös kyliin olisi hyvä saada vastaavanlaisia **opasteita tai esittelykylttejä**, joista ilmenevät kyseisellä alueella olevat yritykset ja palvelut.

”Kaupunki avustaa opasteiden ja kylttien asettamiseen tarvittavien Tielaitoksen lupien hakemisessa. Kustannusjaossa noudatetaan samoja periaatteita koko kaupungin osalta.” (KH 26.8.2002 §3).

Länsi-Suomen Ympäristökeskus on myöntänyt 31.3.2004 Hirvijärven nuorisoseura ry:lle luvan ulkomainostaulun sijoittamiselle valtatie 16:n varrelle. Taulun tekstinä on: Tervetuloa Perhekoon Hirvijoelle.

* **Nuoret ja nuorten käsitys Lapuasta** vaikuttavat kaupunkimme tulevaisuuteen merkittävästi. Jotta Lapua olisi varteenotettava vaihtoehto asumiselle tai opiskelun pois kuljettaman nuoren paluumuutolle, kaupungin kehittymisestä on huolehdittava sekä keskustaajamassa että kylillä. Monet nuoret perheet arvostavat maaseutumaisesta asumista ja luonnonläheisyyttä, jota Lapualla on mahdollista tarjota huomattavasti nykyistä enemmän. Selvitysten mukaan juuri maaseudulta kotoisin olevat nuoret suhtautuvat positiivisesti ajatukseen paluusta maaseudulle jossakin elämänsä vaiheessa. Lapualta poismuuttaneille tulee säännöllisesti tehdä markkinoiva kysely, jolla selvitetään paluumuuton edellytyksiä.

Lapua on ollut mukana pilottikuntana Suomen Kuntaliiton ja viestintätoimisto Pohjoisrannan, Helsinki loppuvuonna 2003 tekemässä kuntamaineen pilottitutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa tuli esille nuorten muita ryhmiä kriittisempi asennoituminen eri kuntamaineen tekijöihin, kuten esim. palveluihin.

Opinnäytetyön (2003; SeAMK) ”Kotipaikkakunnan monet kasvat” tulokset osoittivat nuorten paluumuuton mahdollisuuden vaikuttavan eniten hyvän työpaikan tai koulutusta vastaavan työpaikan löytymisen.

* Kylien elinvoimaisuutta ja palveluvarustusta on mahdollista turvata **monipalvelupisteillä**, joiden kehittämisessä Lapuan on otettava aktiivinen rooli. Näiden pisteiden kehittäminen vaatii kaupungin, asukkaiden ja yritysten joustavaa ja ennakkoluulotonta yhteistyötä. Monipalvelu-

pisteissä voi olla esimerkiksi kaupan, pankin, pienyrittäjien, tietopalveluiden ja kunnallisten palveluiden tarjontaa. Myös liikkuvia palveluita on mahdollista kehittää edelleen.

KH 26.8.2002 §3: ”Kaupunki pyrkii edistämään olemassa olevien palvelujen yhteydessä toteutettavia monipalvelupisteitä.” Vireillä olevan Kasvun Kylien Kehittämisyhdistyksen hankkeen kylien palvelutarjonnan kartoittamisesta toivotaan osaltaan tukevan kylien palveluiden kehittämistä.

* Tämän ohjelman puitteissa pidetty kylätilaisuus nosti esille myös tarpeen kaikkien Lapuan kylien säännöllisistä, esimerkiksi vuosittain toistuvista **tapaamisista**. Näissä voitaisiin päivittää tietoja kunnalliseen päätöksentekoon tulevista asioista, kuulla tuoreimmat tiedot kehittämismahdollisuuksista ja tutustuttaa kylien aktiiveja toisiinsa. Tapaamisissa pystyttäisiin sekä parantamaan tiedonvälitystä kaksisuuntaiseksi että rakentamaan uutta yhteistyötä kylien välille.

”Kylien välisiä tapaamisia tulisi toteuttaa esim. vuorotteluperiaatteella siten, että kukin kylä vuorollaan järjestää tapaamisen ja päättää siihen liittyvästä teemasta” (KH 26.8.2002 §3). Kaupungin toimesta järjestettiin tapaaminen 30.10.2003, osallistujat olivat Ylikylästä, Hellanmaasta (2), Prepulasta, Lakaluomalta, Poutusta, Tiistenjoelta ja Haapakoskelta.

Ehdotuksia uusista toimenpiteistä

Edellisessä kyläohjelmassa esitettyjen ehdotusten ja eri kyliltä saadun palautteen pohjalta alla on nimetty ne toimenpiteet, joiden avulla voitaisiin parantaa lapualaisten kylien elinvoimaisuutta lähivuosina.

- 1) Kylille pitää pyrkiä järjestämään riittävästi sekä päivähoitopaikkoja että iltapäiväkerhotoimintaa.
- 2) Kylien ja kuntapäätäjien pitää tavata säännöllisesti.
- 3) Kaupungin tulee pyrkiä turvaamaan liikkumis-/kuljetuspalvelut koululaisille ja vanhusväestölle.
- 4) Kaupungin tulee pyrkiä parantamaan liikenneturvallisuutta kylillä.

Muut yksittäiset esitykset ovat koskeneet www-sivujen päivityskoulutuksen järjestämistä, kokopäiväisen kyläyhdyshenkilön palkkaamista sekä kyltityksen saamista.